

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Analiza o korišćenju Direktnog Zaduženja

D e c e m b a r 2 0 1 3

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Analiza o korišćenju Direktnog Zaduženja

IZDAVAČ ©Centralna Banka Republike Kosovo
Departman Platnih Sistema
Ul. 33 Garibaldi, Prishtina 10000
Tel: ++381 38 222 055
Fax: ++381 38 243 763

INTERNET STRANICA www.bqk-kos.org

ELEKTRONSKA ADRESA payment.systems@bqk-kos.org

Departman Platnih Sistema

UVOD

Bezbedan i efikasan platni sistem je neophodan za pravilno funkcionisanje finansijskog sistema. CBK je nastavila svoje aktivnosti u promovisanju bezbednog, stabilnog i efikasnog platnog sistema sa ciljem očuvanja finansijske stabilnosti u zemlji i da izbegavanja mogućih rizika koji bi mogli ugroziti platni sistem

Departman Platnih Sistema (DPS) CBK-a, u sklopu ispunjenja ciljeva iz Strategije Razvoja Nacionalnog Platnog Sistema u 2009 godini, je dizajnirala i funkcionalizirala najnoviju šemu za plaćanje, Direktno Zaduženje. Šema Direktnog Zaduženja je pogodan, siguran i prikladan metod za redovne i periodične isplate različitih kategorija usluga. To je instrument koji omogućava plaćanje direktno sa bankovnog računa debitora (dužnika), gde se zahtev za povlačenje sredstava inicira od strane kreditora (poverioca) preko svoje banke, na osnovu ovlašćenja koji je debitor (dužnik) dao kreditoru (poveriocu), i samo ako je on bio prethodno obavešten o iznosu i datumu isplate

U ovom dokumentu su detaljno analiziarni razvoji ove šeme za plaćanje, pokušavajući da se što preciznije analizira njen razvoj tokom godina. Predstavljeni su faktori koji su uticali na povećanje njene upotrebe i izazovima kojima se očekuje da se suoči u budućnosti. Analiziran je broj, i vrednost transakcija izvršenih preko šeme direktnog zaduženja, predstavljajući i analizirajući statističke podatke od 2009 godine do trećeg kvartala ove godine (2013)

DPS će i u buduće u saradnji sa bankama i kompanijama nastaviti da promoviše plaćanje preko ove šeme, pošto je ovo potpuno automatizovana i veoma efikasna forma određenih periodičnih isplata. Direktno Zaduženje je u razvijenim zemljama važan deo platnih sistema, dok se u našoj zemlji koristi od malog broja građana, ipak ohrabruje činjenica da se njegova upotreba nastavlja da raste.

Direktno Zaduženje

Centralna Banka Republike Kosovo nastavlja daljni razvoj platnog sistema koji poseduje i upravlja, sa ciljem pružanja novih usluga za građane Kosova. U Novembru 2009 godine je funkcioanlizirana i počela sa radom šema plaćanja Direktong Zaduženja, koja je od tada u kontinuitetu porasta upotrebe.

Funkcionisanje šeme plaćanja poznate kao Direktno Zaduženje u Republici Kosovo je regulisan „Pravilnikom o Šemi Direktnog Zaduženja u Elektronskom Sistemu Međubankarskog Kliringa“. Cilj Pravilnika o Šemi Direktnog Zaduženja u Elektronskom Sistemu Međubankarskog Kliringa je uspostavljanje principa i osnovnih zahteva u vezi funkcionisanja ove šeme.

Isplate preko Direktnog Zaduženja predstavljaju posebnu vrstu transakcija namanjenih za standardizirane i automatizovane isplate kompanija koje izdaju račune, u kom slučaju se povećava efikasnost za kompanije i njihove klijente. Cilj Direktong Zaduženja je obezbedjivanje automatizovanog platnog sistema, eliminišući gotovinske isplate i razvijajući isplate preko bankarskih računa

Pored komercijalnih banaka koje posluju na Kosovu, šemi Direktnog Zaduženja prvobitno je pristupila Kosovska Energetska Korporacija (KEK a.d.) kao i Pošta i Telekom Kosova (PTK), kao dve njaveće kompanije. Posle njih, mnoga druga javna i privatna preduzeća iz svih regiona Kosova su počela sa radom sa ovom šemom plaćanja¹.

---

¹ Lista kompanija učesnica u šemi Direktnog Zaduženja: <http://www.bqk-kos.org/?cid=3.59.61>

Šema funkcionisanja Direktnog Zaduženja

Slika 1 prikazuje šemu funkcionisanja plaćanja putem Direktnog Zaduženja. Prvo, klijent koji želi da obavlja periodična plaćanja preko ove šeme, mora da potpiše ovlašćenje za kompaniju kojoj treba da budu izvršene isplate. Kompanija koja je ovlašćena od strane klijenta da izvrši plaćanja preko Direktnog Zaduženja treba da registruje ovlašćenje sa svojim bankom. Banka kompanije treba da registruje ovlašćenje sa bankom klijenta preko Elektronskog Sistema Međubankarskog Kliringa. Svalog meseca se ponavljaju koraci u nastavku:

- Za svaki period (npr.,mesec), kompanija će unapred obavestiti korisnika o iznosu i datumu izvršenja odedene isplate;
- Kompanija će poslati elektronske podatke o Direktnom Zaduživanju svojoj banci
- Banka kompanije vrši verifikaciju i obradu podataka i iste šalje banci klijenta u obliku zahteva za Dirketno Zaduženje preko Elektronskog Sistema Međubankarskog Kliringa
- Banka klijenta vrši verifikaciju podataka, zadužuje račun klijenta i šalje određeni iznos banci kompanije preko Elektronskog Sistema Međubankarskog Kliringa
- Banka kompanije kreditira račun kompanije za primljeni ziznos;

Slika 1. Funkcionisanje Šeme Direktnog Zaduženja

Uloga Centralne Banke Republike Kosova

Centralna Banka Republike Kosova (CBK) kao vlasnik i operator Elektronskog Sistema Međubankarskog Kliringa, upravlja i nadgleda šemu Direktnog Zaduženja. CBK postavlja operativna i tehnička pravila kao i prava i odgovornosti učesnika u šemi Direktnog Zaduženja. CBK takođe ovlašćuje, i registruje kompanije koje učestvuju, i održava odgovarajuću bazu podataka

Koristi od Direktnog Zaduženja

Direktno Zaduženje može da vam uštedi novac - Direktno Zaduženje se smatra veoma pogodan od strane kompanija, kao i od strane klijenta. Iz tog razloga, neke kompanije nude popuste za plaćanja putem direktnog zaduženja.

Tačnost u izvršenju isplata- Direktno Zaduženje je jedan od najsigurnijih i najefikasnijih načina za plaćanje računa

- Isplate se vrše automatski, tako da računi neće biti zaboravljeni, neće biti izgubljeni i ne postoji rizik za kašnjenje u isplati
- Kompanije koje koriste šemu Direktnog Zaduženja imaju odgovarajući sistem za plaćanja klijenata, i jesu u bliskoj saradnji sa komercijalnim bankama u zemlji;

Direktno Zaduženje vam štedi vreme - Moderan život je veoma intenzivan, stoga vreme predstavlja veoma važan faktor. Direktno Zaduženje vam rešava probleme plaćanja računa, izbegavajući čekanje u redu za plaćanje računa. Klijentu će biti lakše voditi njegove račune i da izračuna koliko će platiti svaki mesec .

Razvoj Šeme Direktnog Zaduženja

Bezbedno i efikasno funkcionisanje Elektronskog Sistema Međubankarskog Kliringa (ESMK) je rezultiralo povećanjem broja i vrijednosti transakcija obrađenih preko ovog sistema. Istovremeno, i broj i vrednost plaćanja preko šeme Direktnog Zaduženja je povećan uz rast kompanija koje koriste ovu šemu .

Tabela 1. Broj i vrednost transakcija međubankarskog Direktnog Zaduženja

Godina	Broj	Vrednost (euro)
2009	201	3,202.41
2010	3,303	2,807,939.49
2011	7,321	6,252,067.54
2012	10,304	8,043,429.25
2013 (Oktobar)	10,533	5,373,883.45

Izvor: CBK

Tabela 1 prikazuje broj i vrednost međubankarskih transakcija izvršenih putem šeme Direktnog Zaduženja. Iz podataka prikazanih u tabeli može se zaključiti kontinuirani nastavak rasta kao broja tako i vrednosti transakcija šeme Direktnog Zaduženja .

Šema plaćanja preko Direktnog Zaduženja je funkcionalizirana 2009 godine, stoga je ove godine bio mali broj i vrednost transakcija. Tokom vremena se povećao broj kompanija koje učestvuju u šemi, kao i broj klijenata koji koriste šemu Direktnog Zaduženja .

Dakle, u 2009 godini broj transakcija putem Direktnog Zaduženja je 201, dok je je vrednost 3.202 evra, zato što je šema funkcionalizirana poslednjih meseci te godine, i zbog toga je mali broj transakcija. U 2011 godini, broj i vrednost transakcija je udvostručen u odnosu na prethodnu godinu, kao rezultat posvećenosti svih učesnika u šemi. U 2012 godini broj transakcija povećan za oko 40,7 % , dok je vrednost transakcija povećan za oko 28,7 % .

Tabela 2. Broj i vrednost transakcija Diektnog Zaduženja unutar banke

Godina	Broj	(euro)
2009	3,769	139,236.25
2010	18,994	2,013,925.55
2011	24,203	1,200,015.61
2012	38,811	1,783,312.23
2013 (Sept)	25,784	1,349,275.37

Izvor : Komercijalne banke

Pored međubankarske forme Direktnog Zaduženja, komercijalne banke su takođe razvile i Direktno Zaduženje u banci u kojoj su i dužnik i poverilac klijenti. Tabela 2 prikazuje podatke o broju i vrednosti placćanja u okviru banke kroz Direktno Zaduženje . Od prijavljenih podataka vidljivo je da pored isplata međubankarskim Direktnim Zaduženjem, su takođe u porastu isplate Direktnim o Zaduženjem u okviru banke .

Zaključak

Prema gorenavedenoj analizi može se zaključiti da su isplate preko Direktnog Zaduženja počele da rastu, kao rezultat povećanja broja kompanija koje učestvuju u šemi, kao i povećanje broja korisnika od strane kompanija koje su do sada bili deo ove šeme.

I dalje ključni učesnik ove šeme ostaje KEDS (bivši KEK .) koji dominira u broju i vrijednosti transakcija . Takođe, i druga javna preduzeća, kao i odedeni broj privatnih kompanija povećavaju broj i vrednost transakcija kroz ovu šemu.

Iako sa trendom povećavanja, Direktno Zaduženje ostaje malo korišćen od strane građana na Kosovu. U poređenju sa razvijenim zemljama kod kojih je Direktno Zaduženje jedan od najvažnijih instrumenata za periodične isplate, onda i druge finansijske institucije i druge kompanije u zemlji mogu da povećaju korišćenje ove šeme promovisanjem i drugim mehanizmimz podsticanja .

CBK se pokazala spremna da pomogne bilo kompanije koje učestvuju kao i druge kompanije kao potencijalne učesnike, u cilju povećanja korišćenja Direktnog Zaduženja. Kroz razgovore sa ovim kompanijama sa ciljem objašnjavanja koristi koje imaju učestvovanjem u ovoj šemi, ukazujući posebno na povećanje efikasnosti i niske troškove u prikupljanju prihoda.

Da bi šema bila što prikladnija za korisničke kompanije, kao i klijente, CBK je u tesnoj saradnji sa kompanijama, primenila neke promene u šemi, omogućavajući potpisivanje ovlašćenja za Direktno Zaduženje kod banke klijenta (platiše) isto kao i kod korisničke kompanije, za koje se veruje da će povećati njenu upotrebu u budućnosti.